

بررسی عوامل و عوارض

بلوغ زودرس جنسی

دختران و پسران در منابع روانشناسی

(Precocious Puberty)

۱۳۹۳

رامین عزت طلب مقدم

چکیده تحقیق

مرحله بلوغ در زندگی انسان یکی از بحرانی ترین دوره های اوست. در مواردی علائم بلوغ زودتر از زمان خود بروز و ظهور پیدا کرده و شخص را دچار سردرگمی و عوارض جبران ناپذیری می کند. در تقدیم و تاخیر زمان بلوغ عوامل متعددی تاثیرگذارند که شناخت آنها می تواند در پیش گیری، کنترل و درمان این پدیده کمک بسزایی نماید. از عوامل بلوغ زودرس جنسی در افراد می توان به عوامل ژنتیک، فیزیولوژیک، جغرافیایی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی اشاره نمود. هرچند عوامل دیگری تاثیرگذارند ولی عوامل مذکور عوامل کلی و مهم در بلوغ زودرس می باشند.

واژه های کلیدی: بلوغ، بلوغ زودرس، بلوغ جنسی، بلوغ زودرس جنسی، بلوغ دختران، بلوغ پسران

مقدمه

یکی از بحرانی ترین دوره های زندگی هر فرد ، دوره بلوغ است. بلوغ مرحله ای از رشد است که برای همه نوجوانان، اعم از پسر و دختر ، خواه ناخواه حاصل می شود. تعابیر مختلف دین پژوهان و روان شناسان^۱ از این دوره، حاکی از اهمیت و حساسیتی است که آن ها برای پدیده بلوغ قائل اند.

مسئله بلوغ از مسائل رشد و جزء مرحله ای خاص از زندگی است که در سنین معینی در افراد بروز می کند.

با به کار بردن کلمه بلوغ، نوجوانان در ذهن ما مجسم می شوند. نقطه پدیدآیی غریزه جنسی را در کودک، شروع بلوغ می گویند. این دوره منشا تغییرات زیادی در وجود شخص است.

در ظهور بلوغ، عوامل متعددی دخالت کرده و سبب تسریع یا تاخیر آن می شوند که اهم آنها عبارتند از: عوامل محیطی، شرایط غذایی، عامل جغرافیا و آب و هوا، بیماری و...

در جامعه ما معمولاً بلوغ دختران در سنین ۱۴ و پسران حدود ۱۶ سالگی است؛ که حدود یک یا دو سال هم ممکن است تقدیم و تاخیر داشته باشد. طبیعتاً در مناطق گرمسیر تاریخ ظهور آن پیش تر و در مناطق سردسیر اندکی دیرتر است.

آنچه که تحت عنوان بلوغ زودرس ذکر می شود؛ ظهور آثار و عوارض بلوغ پیش از این سنین است، بگونه ای که حتی قبل از ده سالگی شاهد این امر در فرزندانشان خود هستیم.

نکته جالب و قابل توجه اینست که در علم روانشناسی امروز، پدیده بلوغ زودرس نوعی بزهکاری محسوب می شود. در تعریف بزهکاری اینگونه آمده است: بین جنایتکاری و بزهکاری از لحاظ مفهوم تفاوتی نیست و فقط تفاوت در این است که بزهکاری به ارتکاب جرمهایی اطلاق می گردد که کمتر از سن معینی به وقوع می پیوندد، که تعیین میزان این سن به دست قانون بوده و بر حسب جوامع متفاوت است.

از آنجا که خود فرد در ابتلا به بلوغ زودرس جنسی نقش چندانی ندارد و این عوامل و شرایط نامساعد خانوادگی و اجتماعی هستند که آن را بوجود می آورند، می توان بزهکاری تلقی نکرد، اما از جهت دیگر که فرد مبتلا به آن مسلماً برای ارضای خود دست به اعمال انحرافی می زند، می توان گفت که بلوغ زودرس جنسی نوعی بزهکاری است.^۲

^۱ سمیلرز نوجوانی را دوران عدم انطباق، و سکولیانکورز آن را تب عقل، وس گوتتهز آن را گره کور بین کودکی و پیری، سشیلدرز آن را موجی خروشان در اقیانوس زندگی، س استانلی هالز آن را تولد دوباره، سهاروکسز آن را دوره کشف هویت، سویلونز آن را دوره جهل و غفلت و بالاخره سکروز نوجوان را دیوانه قابل معالجه خوانده اند. (تربیت و شخصیت انسانی / سید مجتبی هاشمی / ج ۲ / ص ۱۹۹)

^۲ بررسی پدیده بلوغ زودرس / سید کاظم علوی لنگرودی / مجله کاوش نامه / سال چهارم (۱۳۸۲) / شماره ۵ و ۶ / ص ۱۷۹

بلوغ زودرس از دو جنبه اهمیت زیادی دارد؛ جنبه اول، علت ایجادکننده است که پزشک متخصص با انجام آزمایش‌های لازم و پیگیری‌های منظم و دقیق کودک، طی مدت طولانی به دنبال علت ایجاد آن می‌گردد و جنبه دوم، اثر بلوغ زودرس بر رشد قدی و روانی کودک است. همچنین کودکان، مقابل استرس‌های زمان جوانی قرار می‌گیرند و نمی‌دانند چه کار باید بکنند. آنها از نظر جسمی تظاهرات بلوغ را دارند ولی تجربه کافی ندارند. و نیز دختران با ظاهر شدن علائم بلوغ جنسی، ممکن است دچار وحشت و مشکلات روحی شوند.^۱

در مورد بررسی عوامل بلوغ زودرس جنسی مقالاتی توسط اندیشمندان پزشکی و روانشناسی نوشته شده است که از جمله آنها می‌توان به مقاله دکتر علی قائمی در با عنوان (بلوغ زودرس) در نشریه پیوند، دکتر سید کاظم علوی لنگرودی با عنوان (بررسی پدیده بلوغ زودرس) در مجله کاوش نامه، خانم سارا حجاری با عنوان (بلوغ زودرس، بلوغ دیررس) در نشریه پیوند، دکتر ایرج ایرانزاد با عنوان (عوامل بلوغ زودرس در کودکان) و ... اشاره کرد. البته هر کدام از مقالات یاد شده در بخش خاصی به معرفی عوامل بلوغ زودرس پرداخته اند که این تحقیق با هدف معرفی جامع عوامل این پدیده نوشته شده است.

برای هر فردی که جهت ارزیابی بلوغ زودرس مراجعه کرده است پاسخ به چند سؤال لازم است:

۱- آیا واقعاً علائم ظاهر شده در سن او، زودرس در نظر گرفته می‌شود؟

۲- علت بلوغ زودرس در این فرد چیست؟

۳- آیا درمان لازم است؟ و اگر لازم است چه درمانی توصیه می‌گردد؟^۲

این تحقیق تلاش دارد که به سوالات مذکور پاسخ داده و عوامل پدیدآورنده بلوغ زودرس جنسی بررسی کند و راهکارهای پیشگیری و درمان آن نیز بصورت مختصر معرفی نماید.

لازم به ذکر است روش این تحقیق، روش توصیفی تحلیلی و روش گردآوری مطالب کتابخانه ای است.

^۱ سایت پزشکان ایران www.pezeshkan.org

^۲ سایت روانشناسی و مشاوره www.arezoomand-o-l.persianblog.ir به نقل از دکتر زهرا کاشی (فوق تخصص غدد)

مفهوم بلوغ

از نظر لغوی: وصول به چیزی^۱، رسیدگی به سن رشد^۲، رسیدگی^۳، سن قانونی^۴، به حد رشد کامل رسیدن^۵، جوان شدن کودک، پختگی و به حد کمال رسیدن

در اصطلاح عام: بلوغ آغاز مرحله ای طبیعی در زندگی کودک است که در آن، با پیدایی و شکوفایی غریزه جنسی و پدید آمدن برخی دگرگونی‌های جسمی و روانی و رشد عقلی و ادراکی، به مرتبه مردان و زنان نایل می‌شود.^۶

از نظر روانشناسان:

* هنری والون^۷: بلوغ پایان مرحله ای است که در آن کودک هنوز قادر نیست در روابط خود با افراد و اشیاء، و یا موقعیت‌های گوناگون، از آستانه زمان حال تجاوز کند.

* ژان ژاک روسو^۸: بلوغ یک تولد مجدد است چرا که در هر حال بین مرحله با یک سری تغییرات در جسم و روح و روان ظهور می‌کند، و فرد را نه می‌توان کودک دانست و نه در طبقه بزرگسالان جای می‌گیرد، بنابراین مرحله بلوغ، خود سرآغازی است برای زندگی نوین.^۹

* استوارت جونز^{۱۰}: بلوغ دوره ای است در زندگی هر فرد که بین خاتمه دوران کودکی و شروع دوران جوانی قرار گرفته است.^{۱۱}

^۱ حسین بن محمد راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، ذیل «بلغ»، چاپ محمد سیدکیلانی، بیروت (بی تا)

^۲ لغت نامه دهخدا

^۳ فرهنگ فارسی معین

^۴ همان

^۵ فرهنگ لغت عمید

^۶ حسین بن محمد راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، ذیل «بلغ»، چاپ محمد سیدکیلانی، بیروت (بی تا) / ابن فارس، معجم مقاییس اللغة، ذیل «بلغ»، چاپ عبدالسلام محمد هارون، قم ۱۴۰۴ / محمد بن یعقوب فیروزآبادی، القاموس المحیط، ذیل «بلغ»، بیروت ۱۴۰۷/۱۹۸۷ / ابن منظور، لسان العرب، ذیل «بلغ»، چاپ علی شیری، بیروت ۱۴۱۲/۱۹۹۲ / فخرالدین بن محمد طریحی، مجمع البحرین، ذیل «بلغ»، چاپ احمد حسینی، تهران ۱۳۶۲ ش / احمد بن محمد فیومی، المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر، ذیل «بلغ»، بیروت (بی تا) / مهدی مهریزی، ج ۱، ص ۸۴-۸۵ و ص ۱۲۹-۱۳۰، بلوغ دختران: مجموعه مقالات، قم ۱۳۷۶ ش.

^۷ Henry wallon

^۸ G.G.Rousseau

^۹ بحران ها و در مان ها در دوره بلوغ / محمد ناصر انتصاری / ناشر: موسسه گرگان / چاپ اول ۱۳۸۲ / ص ۱۴

^{۱۰} S.Gines

^{۱۱} همان

زودرسی بلوغ

بلوغ زودرس به ظاهر شدن صفات ثانویه جنسی، زودتر از زمان مورد انتظار اطلاق می گردد و این زمانی است که علائم بلوغ در سنی کمتر از (۲.۵-۳) انحراف معیار (SD) نسبت به میانگین جامعه، ظاهر شود.

ظاهر شدن علائم بلوغ از نظر فیزیکی و هورمونی در دختران قبل از ۸ سالگی و در پسران قبل از ۹ سالگی، بلوغ زودرس نامیده می شود. ابتدا این کودکان بلندتر از همسن های خود هستند ولی به دلیل بلوغ زودرس استخوان ها، در نهایت قد کوتاه تری در بلوغ خواهند داشت.^۱

پیدایش زودرس صفات ثانویه جنسی البته بدون توانایی تولید مثل بر اثر قرار گرفتن غیر طبیعی نوجوانان در معرض (اندروژن) یا (استروژن) بوجود می آید.

بیمار فردی در سنین و قامت کودکی است اما در قسمت هایی از بدن و در زیر بغل و در چهره، مو در می آید؛ وزن زیاد می شود؛ در دختران پستان ها رشد می کند و صفات یک بالغ را پیدا می کند.

در پسران حتی در خردسالان سبیل پیدا می شود و صفات ثانوی بر آنان پدید می آید. رشد جسمی سراسر بدن و اعضا را در بر می گیرد و طوری که در خردسالی، چهره مرد یا زن را پیدا می کند ولی با تناسبی کوچکتر؛ وضع عمومی خواب تغییر می کند؛ در مواردی ناراحتی درونی در فرد پدید می آید به گونه ای که سلسله تب های شدید و استفراغ به وجود می آید.^۲

بطور کلی زودرسی بلوغ معمولا در کسانی بوجود می آید که از نظر جنه و رشد اعضای بدن، مخصوصا اعضای تناسلی و قد، از همسالان خود جلوتر هستند.^۳

این مطلب، عارضه ای ناگوار برای فرزندان اعم از پسر یا دختر است. آنان پیش از اینکه به سن عقلی لایق خود برسند دچار این عارضه می شوند که از آثارش، تغییر وضع چهره و قیافه، عدم رشد قامت و یا بهتر بگوییم متوقف شدن قد است؛ میزان ترشح غدد فوق کلیه در این امر بسیار موثر است.^۴

البته سن پیدایش بلوغ در نوجوانان در نژادهای مختلف و شرایط مختلف با هم تفاوت دارند.^۵

^۱ سایت پزشکان ایران www.pezeshkan.org

^۲ خانواده و مسائل جنسی کودکان / دکتر علی قائمی / انتشارات انجمن اولیا و مربیان / ص ۱۹۸

^۳ روانشناسی رشد، از کودکی تا نوجوانی / حسین نجاتی / نشر مهشاد / چاپ اول ۱۳۷۱ / ص ۲۰۹

^۴ شناخت، هدایت و تربیت نوجوانان و جوانان / دکتر علی قائمی / نشر امیری / چاپ هفتم بهار ۱۳۷۸ / ص ۱۳۳

^۵ روانشناسی رشد، از کودکی تا نوجوانی / حسین نجاتی / نشر مهشاد / چاپ اول ۱۳۷۱ / ص ۲۰۸

احساس پیش رسی جنسی و عواقب آن

خطر بلوغ زودرس اینست که آنان بیداری جنسی دارند ولی هدف ندارند؛ در معرض فریب و احيانا اغفال قرار می گیرند. سن عقلی آن ها اندک است در عوض قدرت بدن بسیار است. عدم تعادل و هماهنگی میان رشد جسمی و جنسی خطر آفرین است.^۱ چنین افرادی پرتوقع، و جنبه تخیلی آنان قوی است. قادر به کنترل خود نیستند و در تنظیم اعمال و رفتار خود عاجزند.^۲

چون نوجوان خود را با هم سن و سالان خود، مقایسه می کند و مشاهده می کند فقط این مساله برای او رخ داده دچار نوعی وحشت و نگرانی می شود و ممکن است موجب انزواگزینی و دوری از افراد و عقده حقارت شود.^۳

بطور کلی چون همسالان که وضعیت بلوغ مشابهی داشته باشند، کمتر در دسترس هستند، نوجوانانی که زود بالغ می شوند خواه دختر یا پسر، دوستان بزرگتری را می جویند که گاهی عواقب ناخوشایندی دارد. دوستان بزرگتر، اغلب آنها را به فعالیت هایی ترغیب می کنند که هنوز برای آن ها آمادگی هیجانی ندارند. جمله این فعالیت ها، فعالیت جنسی، مصرف دارو و الکل، اقدامات بزهکارانه خفیف هستند. شاید به دلیل درگیری هایی از این قبیل، عملکرد تحصیلی نوجوانانی که زود بالغ می شوند آسیب می بیند.^۴

آغاز میل جنسی پیش رس و خصوصا بارداری پیش از موقع، سبب تزلزل روحی و اخلاقی می شود و شخص را برای پیدایش اختلال عصبی و جنسی مستعد می سازد و مشکلات مادی فراهم نموده؛ امکان آزمایش لازم را نمی دهد که مقام شایسته خود را در اجتماع پیدا کند.^۵

عوارض بلوغ زودرس

- ۱ - جنبه فردی: زمینه انحراف، بیماری های مقاربتی، بارداری های بی حساب، ضعف عمومی بدن، ضعف عقلانی، در مواردی کم اشتها، در مواردی پرخوری، اضطراب و اغتشاش، عدم تمایل به فعالیت، یاس و دلسردی، اختلال در حالات و رفتار، توقف رشد فکری در عده ای، توقف رشد جسمی در مواردی

^۱ شناخت، هدایت و تربیت نوجوانان و جوانان / دکتر علی قائمی / نشر امیری / چاپ هفتم بهار ۱۳۷۸ / ص ۱۶۵

^۲ همان ص ۱۶۶

^۳ بحران ها و در مان ها در دوره بلوغ / محمد ناصر انتصاری / ناشر: موسسه گرگان / چاپ اول ۱۳۸۲ / ص ۳۹

^۴ روانشناسی رشد، از نوجوانی تا پایان زندگی / ج ۲ / لورا ای برگ / مترجم: یحیی سید محمدی / نشر ارسباران / چاپ پنجم بهار ۱۳۸۵ / ص ۱۶-۱۸

^۵ روانشناسی و تربیت جنسی کودکان و نوجوانان / و.د. کوچتکف، و.م. لاپیک / مترجم: محمد تقی زاده / نشر بنیاد / چاپ دوازدهم / ص ۲۲۴

۲- جنبه اجتماعی: عمل بی بند و باری در اثر تحریک، عدم تطابق رفتار جنسی با ارزش ها و اخلاقیات، تغییر اخلاق (عصبانی، خشن، لجوج)، به ناچار به بزرگتر از خود پناه می برد، ارتباط نامناسب با افراد برای تخلیه هیجان^۱

انواع بلوغ زودرس

از نظر پزشکی: بلوغ زودرس به ۲ دسته تقسیم می شود:

۱- بلوغ زودرس حقیقی (کامل): مواردی که عامل ایجاد آن، تغییرات سرشتی (موروثی)، بدون ضایعه جسمی باشد و یا اینکه اختلالاتی در مغز در اثر تومورها، آنسفالیت ها، هیدروسفالی و ... باشد.

بلوغ زودرس کامل به علت فعالیت زودرس محور گنادوتروپین^۲-گناد رخ می دهد و به همین علت بلوغ زودرس مرکزی (Central Precocious Puberty) هم نامیده می شود.

این نوع بلوغ زودرس، در دخترها ۵-۱۰ برابر پسرها دیده می شود. می تواند به علت ضایعات سیستم عصبی مرکزی باشد ولی اغلب ایدیوپاتیک^۳ است و علتی برای آن پیدا نمی شود.

در دخترها نسبت ضایعات سیستم عصبی مرکزی به موارد ایدیوپاتیک در ایجاد بلوغ زودرس حقیقی ۱ به ۵ است در صورتیکه این نسبت در پسرها ۱ به ۱۰ می باشد. بنابراین در هر کودک مبتلا به بلوغ زودرس مرکزی به ویژه اگر پسر باشد بررسی نورولوژی لازم است.

تومورهای سیستم عصبی مرکزی به ویژه هامارتوم^۴، گلیوم^۵، آستروسیتوم^۶، اپاندیموم^۷ و کرانیوفارنژیوم^۸ می توانند منجر به بلوغ زودرس گردند و همچنین بلوغ زودرس به دنبال عفونت های سیستم عصبی مرکزی

^۱ خانواده و مسائل جنسی کودکان/ دکتر علی قائمی/ انتشارات انجمن اولیا و مربیان/ ص ۲۰۰ و ۲۰۱
^۲ گنادوتروپینها هورمونهای گلیکوپروتئینی هستند که اغلب از سلولهای گنادوتروپ غده هیپوفیز ترشح می شوند. این هورمونها در رشد، تولید مثل و عملکرد جنسی نقش اساسی دارند.

^۳ کلمه ایدیوپاتیک بیشتر در پزشکی بکاربرده میشود و منظور از آن اینست که علت بوجود آمدن بیماری خاصی ناشناخته است.

^۴ Hamartoma: یک اختلال مادرزادی کانونی و از دید شبه نئوپلازی، توموری خوش خیم، مرکب از بخشی نامرتب از بافت است. این بخش نامرتب از بافت، در محل خود از نظر بافتی، طبیعی است. این بخش از بافت به رشدی طبیعی ادامه می دهد ولی چیدمان بافتی آن غیر طبیعی خواهد ماند.

^۵ Glioma: بیش تر تومورهای مغزی اولیه در سلولهای گلیال (Glial) شروع می شوند. این نوع تومور گلیوم (Glioma) نامیده می شود.

^۶ Astrocytoma: آستروسیتوما تومورهایی هستند که از سلولهای مغز به نام آستروسیت شروع می شوند. آستروسیتوما مخچه ای در مخچه که در ناحیه پایین پشت مغز واقع شده شروع می شود.

^۷ Ependymoma: اپاندیموم نوعی تومور مغزی است که در سلولهای پوشاننده کانال مرکزی نخاع (فضای حاوی مایع در ستون مهره ها) یا

بطنهای مغزی (فضای حاوی مایع در مغز) ایجاد می شود. اپاندیموم همچنین در شبکه کورویید (بافتی در بطنهای مغزی که مایع مغزی نخاعی را تولید می کند) نیز دیده می شود. به آن تومور اپاندیمال هم می گویند.

^۸ Craniopharyngioma: این تومور از بقایای کیسه راتکه منشاء می گیرد. این تومور معمولاً در ۱۰-۲۵ سالگی تظاهر می کند. معمولاً توموری است سوپراسلار و پاپیل ادما در آن از تومورهای هیپوفیز شایعتر است. از مشخصات آن به خصوص در بچه ها، کلسیفیکاسیون است. پایه درمان جراحی است.

(مننژیت - آنسفالیت)، ضربه به سر، بیماریهای گرانولوماتوز^۱، کیست های آراکنوئید^۲ و هیدروسفالی رخ میدهد. بچه های دارای تومور مغزی ممکن است علائم دیگری مثل سردرد، اختلال بینایی، دیابت بی مزه، هیدروسفالی یا آتروفی عصب اپتیک همراه با بلوغ زودرس داشته باشند.

۲- بلوغ زودرس کاذب (ناکامل): مواردی که صفات ثانویه جنسی، در اثر بروز پرکاری یا تومورهای غدد فوق کلیوی، یا تخمدان، و یا بیضه ها زودتر بروز نماید.

در این نوع بلوغ زودرس، علائم بلوغ بدون فعالیت محور هیپوتالاموس-هیپوفیز - گناد بلکه به علت افزایش مستقل آندروژن یا استروژن ظاهر می شود به همین علت محیطی هم نامیده می شود.

علل آن شامل موارد زیر است:

۱. ترشح غیر طبیعی گنادوتروپین ها

۲. ترشح هورمونهای جنسی

۳. موتاسیون هایی که بر روی تولید هورمونهای گنادی تأثیر می گذارند.

۴. هیپوتیروئیدی مزمن

تفاوت زودرسی بلوغ در حالات دختران و پسران

پسرهای زودرس از دید بزرگسالان و همسالان، آرمیده، مستقل، متکی به نفس، جذاب و محبوب هستند. در مدرسه مقام های رهبری متعددی کسب می کنند و قهرمان ورزش می شوند. در مقابل پسرها دیررس، خیلی دوست داشتنی نیستند. بزرگسالان و همسالان، آنها را مضطرب، بیش از حد پرچانه و محبت خواه می انگارند.

تأثیر زمانبندی بلوغ بر دخترها، کاملاً بر عکس است. دخترهایی که زود بالغ می شوند از نظر محبوبیت، زیر متوسط هستند؛ اعتماد به نفس ندارند، گوشه گیر به نظر می رسند و استرس روانی دارند و مقام های

^۱ گرانولوماتوز وگنر (Wegener's granulomatosis) واسکولیت سیستمیک مزمنی است که عروق با اندازه کوچک تا متوسط را غالباً در دستگاه تنفسی فوقانی (بینی و سینوسها)، دستگاه تنفسی تحتانی (ریه ها) و کلیه ها درگیر می نماید. با توجه به قابلیت آسیب در ارگانهای حیاتی بدن جز بیماری های بسیار جدی محسوب شده که نیاز به فرونشانی طولانی مدت سیستم ایمنی بدن دارد و خوشبختانه این بیماری به درمان دارویی به خوبی جواب داده و قابل کنترل می باشد. نام بیماری برگرفته از اسم دکتر فردریک وگنر (Dr. Friedrich Wegener)، که در سال ۱۹۳۶ میلادی به تشریح بیماری پرداخته است می باشد. لغت "granulomatous" به شکل میکروسکوپی ضایعات التهابی که به صورت ندولهای کوچک چند لایه در داخل و اطراف عروق قرار دارند اطلاق می شود.

^۲ Arachnoid cyst: کیست های ارکنوئید ساک های پر از مایع هستند که بین مغز یا غشای طناب نخاعی قرار دارند.

رهبری کمتری کسب می کنند. رفتار منحرف مانند شرکت در فعالیت جنسی پیش از موقع نیز در آنها بیشتر است و در مدرسه پیشرفت تحصیلی کمی دارند. در مقابل همسالان آنها که دیرتر بالغ می شوند، وضع خیلی خوبی دارند. آنها در مدرسه جذاب، دوست داشتنی، معاشرتی و رهبر پنداشته می شوند.

به نظر می رسد دو عامل این روند را توجیه می کنند:

۱- اینکه بدن نوجوان تا چه اندازه ای با آرمان های فرهنگی جذابیت همخوانی داشته باشد (تصویر بدن دختران زودرس برای خودشان کمتر خوشایند و بین پسرها بر عکس آن صادق است. نتیجه گیری نوجوانان در مورد ظاهرشان، عزت نفس و سلامت روانی آنها را شدیداً تحت تأثیر قرار می دهد).

۲- اینکه تا چه اندازه ای نوجوانان از لحاظ جسمانی با همسالانشان " جور " باشند. اگر نوجوانان با همسالانی که از نظر بلوغ زیستی شبیه خود آنها هستند کاملاً احساس راحتی کنند، نباید تعجب کنیم. چون همسالانی که وضعیت بلوغ مشابهی داشته باشند کمتر در دسترس هستند.^۱

البته بعضی از روانشناسان خلاف این نظریه معتقدند پسران زود رس به سختی با تغییرات سازگار می شوند برعکس دختران زود رس، و دختران زودرس را دارای عزت نفس بالا می دانند.^۲

عوامل بلوغ زودرس

عوامل زیادی در شروع بلوغ اهمیت دارند ولی بیشتر بار این عوامل وابسته به ژنوم افراد است. در واقع این ژنتیک است که تعیین می کند در چه سنی فرد وارد بلوغ شود اما چنین به نظر می رسد که سایر عوامل نیز بر سن شروع و البته پیشرفت تکامل بلوغ تأثیرگذارند. تغذیه، وضعیت عمومی سلامت، موقعیت جغرافیایی و البته حالت روانی همگی می توانند بر زمان شروع بلوغ اثر بگذارند. اینکه در بیشتر موارد نشانه های بلوغ در یک دختر تقریباً در همان زمانی که مادرش بلوغ را تجربه کرده ظاهر می شود، نشان می دهد ژنتیک بر زمان آغاز این پدیده اثر مستقیم دارد. این در واقع در ساختار بدن فرد تعیین شده است اما این تنها ژن نیست که تعیین کننده است. برخی عوامل محیطی هم این ژن را می پروراند، از جمله وزن، قد و تغذیه.

بطور کلی عوامل بلوغ زودرس به پنج دسته تقسیم می شود:

۱. اختلالات فیزیولوژیک: اختلال در ترشح غدد هیپوفیز و فوق کلیوی، کم کاری تیروئید یا هیپوتیروئیدیسیم، افزایش هورمون های هرمافرودیسیم^۳، قطع غده تیفوس و پینال

^۱ روانشناسی رشد، از نوجوانی تا پایان زندگی / ج ۲ / لورا ای برگ / مترجم: یحیی سید محمدی / نشر ارسباران / چاپ پنجم بهار ۱۳۸۵ / ص ۱۶-۱۸

^۲ مقدمه ای بر دوران نوجوانی ص ۱۱۵

^۳ مقاله دکتر علی قائمی / بلوغ زودرس / مجله پیوند / آبان ۱۳۶۴ / ش ۷۳ / ص ۸۹۰

۲. عوامل جغرافیایی: در مناطق گرمسیر و معتدل، سن بلوغ ممکن است زودتر باشد؛ در مناطق سردسیر بالعکس است.

۳. عوامل اقتصادی: زندگی مرفه، بهداشت، و تغذیه خوب و کامل و استفاده از مواد شیمیایی (مثل شامپوی یددار)

۴. عوامل فرهنگی: رادیو، تلویزیون، سینما، نوع روابط، وضعیت اعتقادی جامعه، محرک های بیرونی^۱، بازی ها و نوازش های غلط و بی غرض توسط والدین در دوران خردسالی، اضطرابات و نا امنی های مکرر برای کودک و دلشوره هایی که برای او در عرصه ی زندگی حاصل می شود، نوع لباس، معاشرت ناصحیح، ستایش جنس مخالف نزد کودک، تعقیب کنجکاوی و تجسس توسط کودک، نیاز شدید به محبت، نقص اخلاق و شوخی های بی بندوبار، دیدن صحنه های جنسی و شنیدن داستان ها و شرح حال های مربوط به آن نوع مسائل، تصویر ها و تبلیغات انواع رسانه ها مانند تلویزیون و ماهواره ، اینترنت و...

۵. عوامل سرشتی و طبیعی: بلوغ زودرس در مواردی صورت ژنتیک دارد که ژن های موجود در کروموزوم ها از راه توارث، این بیماری را به افراد منتقل کند.^۲

عوامل شایع بلوغ زودرس جنسی در پسران^۳

بلوغ جنسی در سنین قبل از ۹ سالگی در پسرها به عنوان یک رویداد غیر طبیعی تلقی می شود. بلوغ زودرس واقعی یا بلوغ جنسی Isosexual کامل، زمانی به وجود می آید که مردسازی ناقص و فرآیند اسپرماتوژنز (ساختن اسپرم) روی داده باشد. در حالی که بلوغ زودرس کاذب یا بلوغ زودرس جنسی ناقص در مواردی به وجود می آید که مردسازی بدون ساخت اسپرم اتفاق افتاده باشد. یعنی اینکه تشکیل آندروژن ناشی از فعال شدن زودرس سیستم هیپوفیز - هیپوتالاموس نیست. هرچند افتراق این دو مشکل است، اما این تفاوت وجود دارد. انواع هیپرپلازی مادرزادی آدرنال (بزرگ شدن مادرزادی غده قوق کلیه) از علل نسبتاً شایع تر بلوغ زودرس در پسران هستند.

عوامل شایع در بلوغ زودرس در دختران^۴

۱. ضایعه مغزی

۲. ترشح فوق العاده غده هیپوفیز که زمینه ترشح هورمون های فولیکل را فراهم می آورد.

^۱ بحران ها و در مان ها در دوره بلوغ/ محمد ناصر انتصاری/ ناشر: موسسه گرگان/ چاپ اول ۱۳۸۲ / ص ۳۸

^۲ خانواده و مسائل جنسی کودکان/ دکتر علی قائمی/ انتشارات انجمن اولیا و مربیان/ ص ۱۹۸ و ۱۹۹

^۳ سایت پارسی طب www.fa.parsiteb.com

^۴ خانواده و مسائل جنسی کودکان/ دکتر علی قائمی/ انتشارات انجمن اولیا و مربیان/ ص ۲۰۰

۳. تومورهای تخمدان

۴. تومور تکوم و لوتئوم

عوامل جزئی در ایجاد بلوغ زودرس^۱

عوامل زیر به سبب اهمیت، هر چند مسائل جزئی هستند ولی با توجه به نتایج محققان در ایجاد بلوغ زودرس در افراد نقش دارند:

* **وزن؛** وزن یکی از عواملی است که ورود بلوغ را باعث می‌شود. طبق آماری که در ایران وجود دارد شروع بلوغ در دختران حدود ۱۳۰ سانتی‌متر قد و متوسط وزن ۳۳-۳۴ کیلوگرم و سن استخوانی حدود ۹ سال را شامل می‌شود. این وزن یک علامت است که با رسیدن فرد به آن می‌توان انتظار بلوغ را داشت، هر چند الزامی وجود ندارد و ممکن است فردی با وزن ۵۰ کیلوگرم هنوز به بلوغ نرسیده باشد اما زمان شروع عادت ماهانه در دخترانی که وزن‌شان بیش از ۳۰ درصد وزن طبیعی آنهاست و نسبتاً چاق هستند، زودتر از حد میانگین است. تاخیر در شروع دوره قاعدگی، در کودکان مبتلا به سوء‌تغذیه شدید هم شایع است. در کشورهای اروپایی با تغذیه مناسب هر ۱۰ سال دوره عادت ماهانه ۳ ماه زودتر اتفاق می‌افتد. اضافه وزن در دختران، احتمال بلوغ زودرس را افزایش می‌دهد ولی این رابطه در پسران حالت عکس دارد و لاغری مفرط، باعث افزایش احتمال بلوغ زودرس می‌شود.

* **پول تو جیبی زیاد؛** محققان می‌گویند اسکناس و فاکتورهای خرید فروشگاه‌ها نوعی ماده شیمیایی به نام بیسفنول در خود دارند که می‌تواند سلامت کودکان را به خطر بیندازد. به گزارش دیلی میل، این ماده خطرناک با بروز سرطان و بلوغ زودرس ارتباط دارد؛ چراکه این ماده شیمیایی به هورمون‌های استروژن زنان شباهت دارد و می‌تواند برای سلامت انسان و به ویژه کودکان خطرناک باشد. از آنجا که از این ماده برای ظاهر کردن نوشته‌های جوهری روی فاکتورها استفاده می‌شود، محققان می‌گویند نگه داشتن فاکتور خرید تنها به مدت ۱۰ ثانیه باعث انتقال ۲/۵ میکروگرم از این ماده (BPA) به انگشتان فرد می‌شود. در حالی که به هم مالیدن فاکتور با دست میزان انتقال این ماده کشنده را تا ۱۵ برابر افزایش می‌دهد و می‌تواند موجب ابتلای فرد به سرطان سینه، چاقی مفرط و بلوغ زودرس شود.

* **سیگار کشیدن مادر؛** محققان می‌گویند دختران مادرانی که هر روز حداقل ۱۰ نخ سیگار طی دوره بارداری می‌کشند، ۳ تا ۴ ماه زودتر از مادران غیرسیگاری بلوغ را تجربه می‌کنند. از آنجا که بلوغ زودرس می‌تواند خطر ابتلا به بیماری‌های قلبی، سرطان سینه و حتی مشکلات تنفسی مانند آسم را به دنبال داشته

^۱ سایت بیتوته www.beytoote.com

باشد، محققان توصیه می‌کنند زنان قبل از آنکه تصمیم به مادر شدن بگیرند، سیگارشان را ترک کنند، زیرا سیگار کشیدن می‌تواند تعادل هورمونی را در نوزادان دچار تغییر کند که این عامل در نهایت به پایین آمدن سن بلوغ دختران منجر می‌شود.

*** استفاده زیاد از شامپو؛** محققان می‌گویند همین موضوع می‌تواند بلوغ زودرس را برای او به دنبال داشته باشد. مواد شیمیایی موجود در قوطی‌های کنسرو خوراکی، لاک ناخن و شامپوها می‌توانند سبب بلوغ زودرس در دختران شود و خطر ابتلا به سرطان و دیابت را در آنها افزایش دهند. مواد شیمیایی موسوم به فنول‌ها، پتالیت‌ها و فیتواستروژن‌ها که در بسته‌بندی‌ها و همچنین عطرها، لوسیون‌ها و شامپوها مورد استفاده قرار می‌گیرند، متهمان ردیف اول ابتلا به بلوغ زودرس هستند و می‌توانند در آینده فرد را با سرطان و دیابت روبه‌رو کنند.

*** مصرف زیاد گوشت؛** محققان می‌گویند مصرف زیاد گوشت می‌تواند موجب بروز بلوغ زودرس در دختران شود. به گزارش بی‌بی‌سی، دخترانی که در دوران کودکی زیاد گوشت می‌خورند، زودتر از دیگر دختران، بالغ می‌شوند. محققان می‌گویند اگر در ۳ سالگی کودکی بیش از ۸ نوبت در هفته و در ۷ سالگی، ۱۲ نوبت در هفته گوشت مصرف کند، زودتر از همسالانش بالغ می‌شود. پژوهشگران می‌گویند رژیم غذایی حاوی گوشت زیاد، بدن را برای بارداری آماده می‌کند و سبب بلوغ زودرس هم می‌شود.

*** تماشای زیاد تلویزیون؛** محققان می‌گویند تماشای بیش از اندازه تلویزیون می‌تواند باعث اختلال در تعادل هورمونی در نوجوانان و در نتیجه بلوغ زودرس شود. به نوشته بی‌بی‌سی، جلوگیری از دسترسی کودکان به تلویزیون تنها به مدت یک هفته باعث افزایش ۳۰ درصدی هورمون ملاتونین در آنها می‌شود. این هورمون که از بلوغ زودرس جلوگیری می‌کند با تماشای بی‌رویه تلویزیون در بدن آنها کاهش پیدا می‌کند. پس اگر نمی‌خواهید وضعیت هورمونی فرزندتان به هم بریزد و با مشکلات ناشی از بلوغ زودرس مواجه شود، تماشای تلویزیون را برایش جیره‌بندی کنید.

راه های تشخیص علت بلوغ زودرس

- تصویربرداری سر به صورت رادیوگرافی در تشخیص کمک کننده است.
- در این کودکان (پسر یا دختر) بررسی مغز با MRI حتما انجام می‌شود.
- سونوگرافی از تخمدان‌ها و شکم و بررسی آزمایشگاهی هورمون‌های مختلف و نیز تعیین سن استخوانی- انجام می‌شود.

راه های درمان و کنترل^۱

درمان باید بسیار زود شروع شود (قبل از سن استخوانی ۱۲ سال برای دختران و ۱۳ سال برای پسران). در صورت موفقیت، پزشک درمان را تا رسیدن کودک به سن طبیعی بلوغ ادامه می‌دهد و سپس قطع می‌کند تا بلوغ به‌طور طبیعی در سن طبیعی پیش رود. آگاهی والدین به نشانه‌های بلوغ زودرس با مراجعه زود و به موقع موفقیت درمان را به‌دنبال دارد. نکته مهم این است که هوش این کودکان طبیعی و حتی در مواردی بالاتر از کودکان هم‌سن است، ولی به دلیل تغییرات ظاهری و نیز تاثیر هورمون‌ها، ممکن است دچار اختلالات رفتاری، حالت‌های تهاجمی و حتی افسردگی شوند در برخی موارد، روش‌های جراحی برای درمان توده‌هایی که در مغز به صورت نابجا هورمون ترشح می‌کنند، استفاده می‌شود.

بطور کلی رعایت مسائل زیر برای کنترل این پدیده مفید خواهد بود:

۱. کنترل عوامل آلوده کننده محیطی
۲. ایجاد زمینه برای کار و اشتغال و سرگرمی مناسب
۳. احتراز از وارد آوردن لطمه روحی به کودک
۴. خودداری از نوازش های بیجا
۵. برهنه شده در حضور کودک ممیز و نوجوان
۶. معالجات پزشکی و حتی در موارد حاد، جراحی تومورها
۷. کنترل آمد و شد ها، معاشرت ها، خورد و خواب های فرد

^۱ خانواده و مسائل جنسی کودکان/ دکتر علی قائمی/ انتشارات انجمن اولیا و مربیان/ ص ۲۰۲

منابع تحقیق

۱. خانواده و مسائل جنسی کودکان/ دکتر علی قائمی/ انتشارات انجمن اولیا و مربیان
۲. روانشناسی رشد، از نوجوانی تا پایان زندگی/ ج ۲/ لورا ای برگ/ مترجم: یحیی سید محمدی/ نشر ارسباران/ چاپ پنجم بهار ۱۳۸۵
۳. روانشناسی و تربیت جنسی کودکان و نوجوانان/ و.د. کوچتکف، و.م. لاپیک/ مترجم: محمد تقی زاده/ نشر بنیاد/ چاپ دوازدهم
۴. شناخت، هدایت و تربیت نوجوانان و جوانان/ دکتر علی قائمی/ نشر امیری/ چاپ هفتم بهار ۱۳۷۸
۵. روانشناسی رشد، از کودکی تا نوجوانی/ حسین نجاتی/ نشر مهشاد/ چاپ اول
۶. بحران ها و در مان ها در دوره بلوغ/ محمد ناصر انتصاری/ ناشر: موسسه گرگان/ چاپ اول ۱۳۸۲
۷. حسین بن محمد راغب اصفهانی، المفردات فی غریب القرآن، ذیل «بلغ»، چاپ محمد سید کیلانی، بیروت (بی تا)
۸. ابن فارس، معجم مقاییس اللغة، ذیل «بلغ»، چاپ عبدالسلام محمد هارون، قم ۱۴۰۴
۹. محمد بن یعقوب فیروزآبادی، القاموس المحیط، ذیل «بلغ»، بیروت ۱۴۰۷/۱۹۸۷
۱۰. ابن منظور، لسان العرب، ذیل «بلغ»، چاپ علی شیری، بیروت ۱۴۱۲/۱۹۹۲
۱۱. فخرالدین بن محمد طریحی، مجمع البحرین، ذیل «بلغ»، چاپ احمد حسینی، تهران ۱۳۶۲ ش
۱۲. احمد بن محمد فیومی، المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر، ذیل «بلغ»، بیروت (بی تا)
۱۳. لغت نامه دهخدا
۱۴. فرهنگ فارسی معین
۱۵. فرهنگ لغت عمید
۱۶. دکتر علی قائمی/ بلوغ زودرس/ مجله پیوند/ آبان ۱۳۶۴/ ش ۷۳
۱۷. مهدی مهریزی، ج ۱، ص ۸۴-۸۵ و ص ۱۳۰-۱۲۹، بلوغ دختران: مجموعه مقالات، قم ۱۳۷۶ ش
۱۸. بررسی پدیده بلوغ زودرس/ سید کاظم علوی لنگرودی/ مجله کاوش نامه/ سال چهارم (۱۳۸۲) / شماره ۵ و ۶
۱۹. سایت پزشکان ایران www.pezeshkan.org
۲۰. سایت روانشناسی و مشاوره www.arezoomand-o-l.persianblog.ir
۲۱. سایت بیتوته www.beytoote.com
۲۲. سایت پارسی طب www.fa.parsiteb.com
۲۳. سایت فارسی ویکی پدیا www.fa.wikipedia.org

فهرست

۲	چکیده تحقیق
۳	مقدمه
۵	مفهوم بلوغ
۵	از نظر لغوی
۵	در اصطلاح عام
۵	از نظر روانشناسان
۶	زودرسی بلوغ
۷	احساس بهش رسی جنسری و عواقب آن
۷	عوارض بلوغ زودرس
۷	۱- جنبه فردی:
۸	۲- جنبه اجتماعی:
۸	انواع بلوغ زودرس
۹	تفاوت زودرسی بلوغ در حالات دختران و پسران
۱۰	عوامل بلوغ زودرس
۱۱	عوامل شایع بلوغ زودرس جنسری در پسران
۱۱	عوامل شایع در بلوغ زودرس در دختران
۱۲	عوامل جزئی در ایجاد بلوغ زودرس
۱۳	راه های تشخیص علت
۱۴	راه های در مان و کنترل
۱۵	منابع تحقیق